

Limb. *êmse stei.n* = naamse steen en *Vlêms* = Vlaams

AANVULLINGEN BIJ HAND. T. D. XXXI, P. 327-334

door J. DUPONT.

Op p. 327 van gecit. art. schreef ik dat Maastricht vandaag alleen de hybriede, uit het Holl. geadapteerde, benaming *hardstein* kende. Dr. H. J. E. ENDEPOLS was zo vriendelijk mij mede te delen dat de — in zijn M. D. vergeten — gewone dialektische term nog *blouwe stein* is. Bovendien bezorgde hij mij volgende gegevens, die de Archivaris der stad voor hem heeft opgetekend.

Juan Christobal Calvete de Estrella, die in het gevolg van Philips II in 1550 Maastricht bezocht, vermeldt in een later door hem geschreven boekje dat de — oorspronkelijk houten — Maasbrug door de stad herbouwd werd „de aquella piedra marmol que se hallò en Namur”. Blijkbaar bedoelde de Spanjaard daarmee geen echt marmer, maar de hardsteen uit Namen, die in locale bestekken van 1683, 1774 en 1776, gesteld in officiële boekentaal, resp. als *namense steenen*, *naemsche steenen* en *blauwe namensche steenen* vermeld wordt.

De heer W. HENDRIKS, stadsarchivaris van Venlo, had de goedheid mij het volgende mede te delen, waarvoor

hartelijk dank. Bij de bouw van het Venlose stadhuis in 1597-1600 heeft men een grote hoeveelheid naamse stenen gebruikt, vooral voor pijlers. In de jaren 1608-1609 bouwde Alard Boulouf uit Luik een dubbele trap voor het stadhuis in naamse steen, en in 1612, leverde dezelfde „namsche stein” voor het Vleyshous. In 1617 accordeerde de stad met Pasques Massin, steenhouwer, voor het leveren van „sterck steenwerck van goeden *naemschen stein* tot een port mit een broedt daer baeven op” en voor duizend voeten „muurstucken van goeden *naemschen stein*”. Deze voorbeelden zou de heer Hendriks nog met vele andere kunnen aanvullen en hij voegt erbij dat dit materiaal steeds over de Maas aangevoerd, en ook over Venlo naar Opper-Gelder (huidige duitse Kreis Geldern) geleverd werd. Ref. o. a. Oud Archief, n° 615 en 1194.

Volgens vriendelijke mededeling van confrater A. STEVENS, is de benaming *èms* voor blauwe hardsteen gebruikelijk in de streek tussen Maastricht en Tongeren. Vroenhoven heeft *èms*, terwijl Riemst, Herderen, Val-Meer, Millen, Membruggen en Genoelselderen de vorm *èms* kennen, zeker met verkorte klinker als in *vrèmd* = vreemd.

Met de voor het jaar 1479 in het breese *Memorieboek* voorkomende *naemsche steen*, *noems steen*, en de in waals Haspengouw nog levende termen *bleuwe pîre* = *pîre di Namçer* (gecit. art., p. 332 en 335) leveren ons de aanvullende gegevens een afdoend bewijs voor het gebruik van naamse hardsteen in de Maasvallei. Uit een paar excerpten uit het *Bouwkundig Woordenboek* van L. ZWIERS (Amsterdam, circa 1910), die ik te danken heb aan Prof. Jos. MOORS, blijkt dat in Holland de benaming *Namense steen* nog bekend is (of was) als praktisch gelijkwaardig met *luikse steen*, en dat men beide soorten ook eenvoudig *maassteen* noemde, wat natuurlijk te verstaan is als per maasschip aangevoerde hardsteen.

Op p. 333 vond ik het jammer dat het *Memorieboek* voor of naast de grafieën *naemsch*, *noems*, geen locale vorm met Umlaut *neemsch gebruikte, die ik postuleren moest voor mijn verklaring van *émsə stei.n*; en op p. 329 kon ik tot steun van een locale parallel-vorm *vleemsch* enkel aanvoeren dat ik zelf die — vandaag uitgestorven — vorm in mijn jonge jaren (rond 1905) nog als boers-archaisch had opgetekend. Sedertdien heb ik beide woorden systematisch opgezocht in de uitvoerigste publicatie van limb. archiefstukken die we bezitten, nl. in de zes delen van het *Inventaire Analytique et Chronologique des Archives de St-Trond van François Straven (St-Trond 1886-1895)*. Daar leest men in een ordonnantie van den ghelde van 25 febr. 1426 (I, p. 263), *dat mer van nu vort egheen neemsche blafferde biden noch nemen en sal voer egheen ghelt*. Het graafschap was toen reeds sedert vijf jaar verkocht aan Philips de Goede, die het echter eerst in 1429 in bezit zou nemen. Dat naamse munten ook nog later in omloop en geldig bleven bewijst een ordonnantie van 1438, 22 dec. (I, p. 337), die aan een *neemsche cromsterte* de waarde van XIII groten toekent; en zelfs in 1584 (5 maart) en in 1585 (16 dec.), wordt de *sou de Namur* in het fr. résumé van Straven nog vermeld (III, p. 161 en 170). Spreken de oorspr. teksten (*Maendachboeck A*, fol. 72 en 75 verso) daar misschien ook nog van *neemsche stuvers*?

De tegenhanger *vleemsch* vinden we in 1428, 21 juni (I, p. 286), waar men *den auwen vleemschen* gelijkstelt met *VII grote III miten*, in 1438, 22 dec. (I, p. 337), waar spraak is van *vleemsche nobel*, *vleemsche cromsterte* en *vleemsche stoever*, en ook nog veel later in 1503, 24 mei (IV, p. 449), waar *drye stuvers vleemscher moenten* vermeld worden.

Alle citaten betreffen munten en, daar ordonnaties hierover steeds van de luikse prins-bisschop uitgingen, mogen

we besluiten dat de vormen *neemsch* en *vleemsch* in heel Limburg (oud graafschap Loon) gangbaar waren.

Latere ordonnanties van den gelde, nl. van 25 oct. 1586, 6 juli 1587, 30 oct. 1595 en 22 oct. 1649, werden door STRAVEN niet ontleed (III, pp. 182, 186, 222, en VI, 345). Het is best mogelijk dat in de orig. teksten (*Maendach-boeck A*, fol. 79, 81, 96 en Carton A, n° 95) nog *neemsche* en *vleemsche* munten voorkomen.

Voor de stamvocaal van *èms* en *vlèms* — gerekte korte *a* — zie men het vorige artikel, kap. II.
